

RAFFAI SAROLTA

Utolsó tét

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ
KECSKEMÉT
1970-71

Raffai Sarolta

ÚJRA KECSKEMÉTEN

Színházunknak ez a harmadik Raffai-bemutatója. Az *Egyszál magam* és a *Diplomások* szerzője eddig még mindig visszhangra talált a mi közönségünk körében, reméljük, ez a spontán visszhang ezúttal sem marad el.

Raffai az *Utolsó tét*-tel feltétlenül előre lépett drámaírói pályáján. Két előzetes színműve tágabb keretek között vizsgálta a társadalmi cselekvés és közélet visszasságait: az olykor már végleg „múltra jellemzőnek” hitt jelenségek kóros feleledését, nevezetesen a kisebb közösségeken belül támadó lelki és szociális zsarnokság, kizsákmányolás természetrajzát. Most ez a tágabb keret beszűkül: az *Utolsó tét* kamaradráma, mindössze négy szereplője van, és időben is zárt: egyetlen este bomlik ki előttünk a jelenbe sűrített mintegy fél évszázados múlt története, egy család szükségyszerű felbomlásának drámai eseménye. Raffai kiindulópontja nagyszerű: egy alapjaiban változatlan jellem bukásában ábrázolja egy antiszociális magatartás csődjét a mai körülmények között, pontosan egy olyan történelmi pillanatban és társadalmi helyzetben, amikor látszólag ennek a jellemnek felvirradna. Láng Dezsóné, Bözse asszony úgy érzi, újra eljött az ő ideje: máig tartósított vitalitását, egyszerűen: a pénz- és vagyonszerzésben testet öltött hatalomvágyát újra kiélheti, hiszen — véli ő — a mai liberálisabb légkörben, amikor az új anyagiasság is kicsírázik, éppen az ő üzletasszonyi zsenialitása kap zöld utat. Csakhogy téved: a mai világ, ahol a kényelmesebb és anyagi

jólétben kifejeződő életformáért küzdenek munkával, s nem spekulációval az emberek, nem azonos azzal a világgal, amelyben az ő rafinériája, gonosz „tehetsége” gátlástalanul érvényesülhetett, akár életek árán is.

Bözse asszony bukásában a „kizsákmányolás” természetrajzát festi meg hallatlan intenzitással Raffai. Az *Utolsó tét* legnagyobb művészi teljesítménye kétségekívül ez a monumentális nőalak: a torz célokra pazarolt kimeríthetetlen vitalitásnak, erőnek, ravaszságnak már-már lenyűgöző szimbóluma. Kisszerűség és tragikus formátum, az életben magának kisajátított szerep egyszerűen zseniális alakítása — mindezek a kvalitások együtt adják azt a borzongató érzést, hogy egy szörnyeteggel állunk szemben, akit végső soron kinevetünk és elutasítunk magunktól, de akit mégis rettegve és szörnyülködve tisztelünk. Pontosan ez az ellentmondás Raffai alakábrázolásának diadala.

Az író előrelépett abban is, hogy dialógus-technikája sokat csiszolódott, hogy merészebben folyamadik a groteszk elemek elidegenítő alkalmazásához. Summa summárum: az *Utolsó tét* — vitatható mozzanataival, a dráma belső szerkezetének olykori egyensúlyzavaraival együtt is — fontos alkotás Raffai drámairói pályáján.

A színház kötelességének érezte, hogy sikeres házi szerzőjét a budapesti bemutató után visszahozza Kecskemétre. S úgy készült erre az előadásra, mintha ez a kecskeméti lenne az ősbemutató. S szeretnénk, ha a legközelebbi Raffai-darabot ismét mi hozhatnánk színre először.

Osztovíts Levente

Piróth Gyula

Koós Olga

Falóay Klára

Major Dál

Levél a Közönséghez

Valósággal megoldhatatlan probléma elé kerül a rendező, ha a dráma elemzése, magyarázata nélkül ír darabbal kapcsolatos munkájáról, elképzeléséről. A fair play szabályait sérti, de tiszteletlenség is. Becsülnie kell a rendezőnek annyira a Közönséget, hogy megértik a szándékait — ha azok valóban érthetőek. És vajon fairnek nevezhető-e a játék, ha azt, amit a Közönség az előadás hiányosságai miatt nem ért, nem érthet meg, a rendező jó előre nyomtatásban jelenteti meg?

Ebből következik, hogy a drámáról sem szabad írni, hiszen bármiféle elbeszélés kiemel valamit a témából, másokat pedig háttérbe szorít: ez már egy fajtája a rendezésnek, az elképzelésnek.

A darabról, munkáról nem, elképzelésekről sem szabad írni. A színészekről? El lehet vonatkoztatni a színészek munkájától, az előadásban kristályosodó alakításoktól magukat az alkotókat? És szabad egyáltalában helyettük nyilatkozni valakinek, aki velük legfeljebb egyenrangú partner az előadás létrehozatalában — de „sem ítélni, sem felmenthet” — hogy ha önkényes változtatással is, de citalják a most bemutatott műből.

A rendezőnek, így a bemutató előtt, talán egyes egyedül viszonylatokról szabad említést tennie. Ezek a viszonylatok azonban annyira bonyolultak egy élőben alkotó közösségben, hogy kifejtésükre az adott tér vajmi kevés. Színház és szerző, szerző és rendező, színmű és rendező,

dramaturg, dráma és rendező! És még csak nem is említettem, mert csak érinteni tulajdonképpen szemérmertlenség: a színészek darabhoz, színházhoz, rendezőhöz való viszonyát — ami a legfontosabb!

Kérem, higgyenek nekem, erről sem lehet néhány mondatban felelősséggel írni!

Végül is, sajnós, semmi nem maradt, ami megírható. Csak az előadás. Az egyetlen, amiről viszont még beszélni is csak babonás félelemmel lehet ilyenkor a munka kellős közepén. Nézzék, el nekem, hogy ha ideges várakozással ugyan, de mégis az előadásra bízom mindazt, aminek a papírforma és a szokás szerint itt kellett volna állnia. Nagyon szeretném, ha kiderülne, hogy valóban szükségtelen volt.

Tisztelettel
ORBÁN TIBOR

Raffai Sarolta

Utolsó tét

Színmű 3 felvonásban

Szereplők:

Láng Dezső MAJOR PÁL
Bözse, a felesége KOÓS OLGA
Imre, a fiuk PIRÓTH GYULA
Jutka, Imre menyasszonya FALVAY KLÁRA

Díszlettervező: VAYER TAMÁS m. v.

Jelmeztervező: POÓS ÉVA

Rendező: ORBÁN TIBOR

MŰSORNAPTÁR

Május 7., péntek este 7 óra	Katona bérlet
Május 8., szombat este 7 óra	Csortos bérlet
Május 9., vasárnap du. 3 óra	Tsz. és nyugdíjas bérlet
Május 9., vasárnap este 7 óra	Madách bérlet
Május 10., hétfő	Szünnap
	NÓRA
Május 11., kedd du. 3 óra	Ifjúsági A-bérlet
Május 12., szerda este 7 óra	Bajor bérlet
Május 13., csütörtök este 7 óra	Déryné bérlet
	NÓRA
Május 14., péntek du. 3 óra	Ifjúsági C-bérlet
Május 14., péntek este 7 óra	Blaha bérlet
Május 15., szombat este 7 óra	Jászai bérlet
Május 16., vasárnap du. 3 óra	Móra bérlet
Május 16., vasárnap este 7 óra	Berky bérlet
Május 17., hétfő	Szünnap
Május 18., kedd este 7 óra	Somlay bérlet
Május 19., szerda	NINCS ELŐADÁS
Május 20., csütörtök este 7 óra	Arany bérlet
	DOKTOR ÚR
Május 21., péntek este 7 óra	Katona bérlet

Ára: 3,— Ft